

Tarkastusvaliokunta

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2020

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2020 (K 2/2021 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava tilintarkastaja Klaus Krokfors, Valtiontalouden tarkastusvirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Puoluerahoituksen valvonta

Puoluelakiin sisältyy puolueita ja puolueyhdistyksiä koskevia velvoittavia säännöksiä puoluerahoituksen avoimuudesta. Avoimuuden arvioidaan lisäävän luottamusta poliittiseen toimintaan ja parantavan siten myös äänestysaktiivisuutta. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä korruptiota ja epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan.

Tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella puolueet, avustuspäätöksessä mainitut yhteisöt ja puolueiden lähiyhteisöt. Niiden on tehtävä tarkastusvirastolle ilmoitus saamistaan vähintään 1 500 euron arvoisista tuista ja niiden antajista. Lain mukaan tueksi luetaan lähtökohtaisesti kaikki rahana, tavarana, palveluna tai muulla tavalla saadut suoritukset. Vain laissa nimenomaisesti mainitut suoritukset eivät ole tukea.

Valvottavia on noin 150. Muut puolueyhdistykset, joita on noin 6 000, eivät ole tarkastusviraston valvottavia. Tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista. Vuoden 2016 alusta tarkastusvirasto on toiminut myös puoluelain tarkoittaman valtionavustuksen valvojana. Yhdeksällä eduskunnassa edustettuna olleella puolueella on ollut oikeus valtionavustukseen vuonna 2020.

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2021 vp

Tarkastusviraston kertomus perustuu valvottavien vuotta 2019 koskeviin tilinpäätöstietoihin sekä vaalikampanjojen kuluja ja rahoitusta koskeviin tietoihin. Nämä tiedot on ilmoitettu sähköiseen puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin. Ilmoitusrekisteriin on vuosina 2011—2020 ilmoitettu ajantasaisilla ilmoituksilla vastaanotettuja tukisuorituksia 33,2 milj. euroa. Vuotta 2019 koskevia tukisuorituksia ilmoitettiin 4,3 milj. euroa, mikä on suurin määrä puoluerahoituksen seurannan aikana. Tarkastusviraston mukaan huomattava osa vuonna 2020 tehdyistä aiempia vuosia koskevista ilmoitusten täydennyksistä (yhteensä 1,6 milj. euroa) on seurausta tehdyistä puoluerahoitus-tarkastuksista.

Tarkastusvirasto tarkasti vuonna 2020 kaikki yhdeksän rekisteröityä puoluetta, jotka olivat edustettuina eduskunnassa. Lisäksi virasto tarkasti kuusi naisjärjestöä ja 34 eduskuntapuolueiden piirijärjestöä. Tarkastuksia tehtiin kaikkiaan 49. Koronatilanteen vuoksi kaikki tarkastukset toteutettiin sähköisin apuvälinein.

Viraston mukaan puoluerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot. Tarkastuksissa tuli myös esille useita tapauksia, joissa tuen saaja ei ollut tehnyt ajantasaisia ilmoituksia kaikesta saamastaan tuesta. Sen sijaan vuonna 2020 ei havaittu yksiselitteisiä, puoluelain 8 b §:n tarkoittamia tuen rajoitusten vastaisia tukisuorituksia. Aiempien vuosien tavoin myös valvottavien yhteisöjen tilintarkastajien tilintarkastuskertomuksissa on viraston mukaan edelleen puutteita.

Valtioneuvosto myönsi vuonna 2019 puoluelain 9 §:n mukaista valtionavustusta yhteensä 29,4 milj. euroa. Tarkastusvirasto kiinnittää aiempien vuosien tavoin huomiota valtionavustusta koskevien avustusehtojen tulkinnanvaraisuuteen ja sopimusmenettelyjen puutteellisuuteen. Viraston näkemyksen mukaan avustuspäätöksessä on laajennettu puoluelaisissa rajattua valtionavustuksen käyttötarkoitusta mahdollistamalla avustuksen siirtäminen osakeyhtiölle tai säätiölle. Viraston mukaan myös valtionavustuspäätöksen terminologiaa tulee selkeyttää, jotta avustuksen käyttäminen ja osoittaminen ymmärretään yksiselitteisesti ja jotta valtionavustustilitykset ovat keskenään vertailukelpoisia.

Tarkastusvaliokunta on nostanut esiin aiemmissä mietinnöissään puoluerahoitusta ja sen valvontaa koskevia useita kehittämistarpeita (TrVM 3/2012 vp, TrVM 1/2016 vp, TrVM 2/2017 vp, TrVM 1/2018 vp, TrVM 3/2019 vp). Valtioneuvosto on helmikuussa 2020 asettanut pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelmassa tarkoitettua parlamentaarisen työryhmän selvittämään vaalilain, puoluelain ja vaalirahoituslain sekä tarvittaessa muuta poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Työryhmä on saanut jatkoaikaa työlleen vuoden 2021 loppuun saakka. Toimeksiannon mukaan työryhmän tulee erityisesti huomioida hallitusohjelman kirjauksia asiassa. Ne koskevat muun muassa vaali- ja puoluerahoituksen ilmoittamista koskevia säännöksiä ja käytäntöjä sen varmistamiseksi, että ilmoitukset antavat oikean kuvan mahdollisista sidonnaisuuksista aiheuttavasta ulkopuolisesta rahoituksesta. Hallitusohjelman mukaan tarkoitus on myös lisätä puolue- ja vaalirahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä vahvistamalla Valtiontalouden tarkastusviraston oikeutta valvoa ehdokkaiden vaalirahoitusilmoituksia ja saada tätä varten tietoja kolmansilta osapuolilta. Työryhmän tulee myös selvittää keinoja vahvistaa vaalirahoituksen ennakkotietojen ilmoittamista äänestäjille jo ennen vaaleja ja helpottaa kampanjatilin perustamista. Työryhmän tulee myös ottaa huomioon eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnös-

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2021 vp

sä (TrVM 1/2018 vp) olevat ehdotukset, jotka koskevat ehdokasmaksujen asemaa vaali- ja puolerahoituksessa ja kampanjakatosta.

Valiokunta jää odottamaan työryhmän ratkaisuehdotuksia ja niiden edellyttämiä säädösmuutoksia sekä palaa asiaan, kun se käsittelee vaali- ja puolerahoituksen valvontaa koskevia tarkastusviraston kertomuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 2/2021 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 15.9.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Outi Alanko-Kahiluoto vihr
varapuheenjohtaja Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Nora Grönholm